אִינָהוּ אַפְסְדוּ אַנַּפְשַׁיְיהוּ – הם אלו שהפסידו לעצמם, שלפני ששילמו על הקרקע היו צריכים לבדוק היטב אם לא מכר לפני כן לאחרים קרקע באחריות [ואם בעלי חובות יגבו מהם את הקרקע הרי הם יחזרו לגבות מהם]. אבל לגבי שלש לקוחות שקנו אחד מן השני בעדים ללא שטר והחזיקו בשדה כל אחד שנה, הואיל ולא יצא קול על המכירה לא היה צריך בעל השדה לחקור אם היתה כאן מכירה ביניהם, כיון שסבר שמאחר והם יראים להחזיק בקרקע לכך לא החזיק בה כל אחד שלש שנים, ואין זה נחשב לחזקה במה שלא מיחה.

הגמרא ממשיכה להקשות על דברי רב. מקשה הגמרא: **וּמִי אָמַר רַב הָכִי** שהמוכר שדה בעדים וקיבל עליו אחריות, וגבו בעלי חובות את השדה מהלוקח חוזר הלוקח וגובה מהמוכר אפילו מנכסים ששיעבד או מכר לאחרים, **וְהָתְנַן הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ בִּשְׁטַר** שיש קול להלוואה, **גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשׁוּעְבָּדִים**, אך אם הלוה **עַל יְדֵי עֵדִים** ללא שטר, **גּוֹבֶה** רק **מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין** – נכסים שנמצאים אצל הלוה, אבל לא מנכסים שמכר ללקוחות אף שמכרם לאחר ההלואה. הרי שמעשה הנעשה בעדים בלא שטר אין לו קול, ולא אומרים שהלקוחות הפסידו לעצמם במה ששילמו על הקרקע קודם שבדקו אם אינה משועבדת לאחרים, וקשה על רב שאמר שהמוכר שדה בעדים גובה אפילו מנכסים משועבדים.

הגמרא מחזקת את קושייתה: **וְכִי תֵּימָא שֶׁרַב תַּנָּא הוּא וּפָלִיג, וְהָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ מְלֵוָּה עַל פֶּה** – המלוה את חבירו בעדים ללא שטר, **אֵינוֹ גּוֹבֶה לֹא מִן הַיּוֹרְשִׁים** של הלוה **וְלֹא מִן הַלָּקוֹחוֹת** שקנו מהלוה. ומוכח ששיטת רב היא שהמלוה בעדים אין לזה קול ופרסום כמו לשטר ולכן אינו גובה מנכסים משועבדים. וחוזרת אם כן הסתירה על דברי רב מן המשנה.

מתרצת הגמרא: **מְלֵוָּה אֲזַבְנֵי קָא רָמֵית** – וכי מקשה אתה מהלואה בעדים למכירה בעדים, והרי הם שונים, **מְלֵוָּה, כִּי קָא יָזֵיף יָזֵיף בְּצִנְעָא קָא יָזֵיף** – כשאדם לווה כסף הוא לווה בצנעה שלא יתפרסם שהוא זקוק לכסף, **כִּי הֵיכִי דְּלֹא לִיתְּווֹלוּ נָכְסֵיהּ עֲלֵיהּ** – כדי שאם יראה למכור קרקע לא יבינו שמפני שדחוק הוא למעות כדי לפרוע את חובו מוכר הוא את הקרקע, ולא יקנו ממנו במחיר הגון, ולכן המלוה את חבירו בעדים אמר רב שאינו גובה מנכסים משועבדים כיון שלא היה קול ופרסום להלואה ואין על הלוקח לדעת ולהזהר בשקנה את הקרקע מאת המלוה, אבל **וְכִינִי** – מכירה, **מַאן דְּזַבֵּין אַרְעָא בְּפַרְהֶסְיָא וַזִּין** – אדם המוכר קרקע מוכרה בפרסום, **כִּי הֵיכִי דְּלֵיפּוֹק לֵהּ קָלָא** – כדי שיצא קול על המכירה ויבואו הרבה אנשים לקנות את הקרקע, ואם הלקוחות היו חוקרים היטב היו שומעים שהמוכר הזה כבר מכר קרקע באחריות, והיו נזהרים לא לקנות ממנו אם לא השאיר קרקע אחרת שיגבה הקונה ההוא ממנה, ולפיכך כיון שהם לא חקרו הרי הם הפסידו לעצמם.

הברייתא להלן דנה בענין חזקה שלש שנים שנעשתה על ידי אב ובנו יחד בזה אחר זה, וכן בדין המחזיק בפני האב והבן בזה אחר זה: **תָּנוּ רַבָּנָן, אֲכָלָהּ הָאָב שָׁנָה** – פלוני קנה קרקע והחזיק בה שנה אחת ומת, **וְהַבֵּן שְׁתַּיִם** – וירשה בנו והחזיק בקרקע עוד שתי שנים. או שהחזיק בה **הָאָב שְׁתַּיִם וְהַבֵּן** המשיך להחזיק עוד **שָׁנָה** אחת. או **הָאָב שָׁנָה** אחת **וְהַבֵּן** המשיך להחזיק בה עוד **שָׁנָה** אחת, ומברה לאחר בשטר **וְהחזיק בה הַלּוֹקֵחַ** עוד **שָׁנָה** אחת, ולא מחה בהם המערער, **הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה** – מצטרפת ההשתמשות של שלשתן בקרקע בשלש השנים ויש כאן חזקה. והמערער אינו יכול לטעון שלא מחה בהם כיון שכל אחד לא החזיק בקרקע שלש שנים, שהרי כולם יודעים שדרך הבן לרשת את אביו, וכן למכירה בשטר יש קול והדבר ידוע שהלוקח קנה את הקרקע מהיורש.

הגמרא דנה האם למכירת קרקע יש קול. שואלת הגמרא: **לְמֵימְרָא** – האם הדבר בא לומר **דְּלוֹקֵחַ אֵית לֵיהּ קָלָא** – שכשיורש מוכר ללוקח יש קול למכירה ולכן מצטרף מה שהלוקח החזיק בקרקע לחזקת שלש שנים ואין יכול בעל השדה לטעון לא מחיתי כיון שראיתי שלא המשיכו האב ובנו להחזיק בקרקע אלא אחר החזיק בה. **וּרְמִינְהִי, אֲכָלָהּ בְּפֵנֵי הָאָב שָׁנָה** – המחזיק בקרקע בפני הבעלים שנה אחת ומת בעל הקרקע, **וְהמשיך** להחזיק **בִּפְנֵי הַבֵּן שְׁתַּיִם** – עוד שתי שנים, או שהחזיק **בִּפְנֵי הָאָב שְׁתַּיִם, וּבִפְנֵי הַבֵּן שָׁנָה** אחת, או שהחזיק **בִּפְנֵי הָאָב שָׁנָה, וּבִפְנֵי הַבֵּן שָׁנָה, וּבִפְנֵי לוֹקֵחַ** שלקחה מהבן בשטר החזיק **שָׁנָה** נוספת, **הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה** – מצטרפים שלש השנים שהחזיק בפני כולם, ואין יכול הלוקח מהבן להוציא את הקרקע מידו. ומקשה הגמרא: **וְאִי סַלְקָא דַּעְתָּךְ לוֹקֵחַ אִית לֵיהּ קָלָא** – שיש קול ללוקח הקונה קרקע מיורש, אם כן מדוע אינו יכול להוציא את הקרקע מהמחזיק, הרי בזה שהבן מכר את הקרקע לאחר שתי שנים **אֵין לְךָ מָהָאָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ**, והרי זה כמו שמיחה הבן שהקרקע שלו וגזולה היא ביד המחזיק. אלא מוכח מכאן שהלוקח קרקע מיורש אין קול למכירה, ולכך אין היא נחשבת למחאה, וקשה על הברייתא לעיל שסוברת שאף בלוקח מיורש יש קול למכירה.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב פָּפָּא, כִּי תַּנְיָא הַהִיא בְּמוֹכֵר שְׁדוֹתָיו סְתָם** – לעולם לוקח שקונה קרקע יש לדבר קול ופרסום, והטעם שמבואר בברייתא שהמחזיק בפני אב ובנו ולוקח יחד אין נחשב מכירת הבן ללוקח כמחאה לחזקה, משום שמדובר שהבן מכר ללוקח את כל שדותיו שהיו לאביו, ולא פירט לו מה נכלל בזה [והלוקח טוען שגם שדה זו בכלל המכירה], לכך יכול המחזיק לטעון ללוקח אני הייתי סבור שהיורש מכר לך את כל שדותיו חוץ מזו שאני מחזיק בה, ולכך לא חששתי לשמור את השטר יותר משלש שנים.

משנה

במשניות הקודמות התבאר שהמחזיק בקרקע שלש שנים נאמן לומר שקנה קרקע זו, שכיון שלא מיחו בו הבעלים במשך השלש שנים שהחזיק בה, חזקתו חזקה. משנתינו מבארת אופנים שונים שאין הבעלים מקפידים בחזקתו של אדם אחר, וממילא אין חזקתו חזקה.

הָאוּמָנִין – אומנים המקבלים בגדים לביתם כדי לתקנם, וטוענים על בגד שנמצא אצלם שקנו אותו מהבעלים ושלחם הוא, **וְכֵן הַשּׁוּתָּפִין** בקרקע שאחד מהם החזיק בחלק חבירו ואכל את פירות כל השדה שלש שנים, וטוען שקנה אותה מידו, **וְכֵן הָאֲרִיסִין** – היורד לעבוד בקרקע באריסות, והחזיק האריס בקרקע שלש שנים ואכל את כל פירותיה בשנים אלו וטוען שקנה אותה מהבעלים, **וְכֵן הָאַפּוֹטְרוֹפִּין** של יתומים שהחזיקו בקרקע של יתומים וטוענים שקנו אותה מידם, כולם **אֵין לָהֶם חֲזָקָה** – אין מועיל מה שמחזיקים בה שיחשב שלהם, כיון שהדבר עשוי להיות אצלם, ולכך אין מכך ראיה שהדבר שלהם.

המשנה ממשיכה לבאר עוד אופנים שאין חזקה זו מועילה בהם: **לֹא לְאִישׁ חֲזָקָה בִּנְכְסֵי אִשְׁתּוֹ** – בעל שמחזיק בנכסי מלוג שהכניסה אשתו ואכל את פירותיהם שלש שנים, אינו יכול לטעון שקנה אותם מידי אשתו וראיה לדבר שהחזיק בה שני חזקה, שכיון שכך היא הדרך שבעל אוכל בנכסי אשתו אין מכך ראיה שהקרקע שלו, **וְלֹא לְאִשָּׁה חֲזָקָה בִּנְכְסֵי בַּעֲלָהּ** – אשה המחזיקה ואוכלת מנכסי בעלה, אינה יכולה לטעון שקנתה נכסים אלו, שכיון ששייך שנתן לה בעלה לאכול פירות שדה זו תמורת מזונותיה שחייב לתת לה בעלה, אין חזקתה ראיה ששלה הם. **וְלֹא** – וכן אין **לְאָב** חזקה **בִּנְכְסֵי הַבֵּן, וְלֹא לַבֵּן** חזקה **בִּנְכְסֵי הָאָב**, שכיון שהרגילות הוא שהבן מתעסק בנכסי האב והאב בנכסי הבן הרי הם כאפוטרופסין אחד על השני ואין החזקה שהחזיקו בקרקע ראיה לכך שהקרקע שלהם.

מבארת המשנה: כל החזקות הללו שביארנו שאינם חזקה, וכן שאר אופנים שמועיל החזקה וצריך שתהיה החזקה שלש שנים, **בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמַחֲזִיק** בקרקע וטוען שהקרקע שלו ובא מערער כנגדו ומביא עדים ששלו היא, **אֲבָל בְּנוֹתֵן מַתָּנָה** – אדם הנותן בפנינו קרקע במתנה לחבירו ואומר לו להחזיק בה כדי לקנותה, **וְהָאַחִין שֶׁחָלְקוּ** – וכן אחים שירשו וחילקו את הירושה ורוצים להחזיק בחלקם כדי שלא יוכלו לחזור בהם, **וְהַמַּחֲזִיק בִּנְכְסֵי חֲגַר** שמת ואין לו יורשים כדי לזכות בהם מן ההפקר, אם **נָעַל וְגָדַר וּפָרַץ כָּל שֶׁהוּא** – כלומר, או שעשה דלת, או שגדר בחומה, או פרץ פירצה כל שהיא שיכנס בה, **הֲרֵי זוֹ חֲזָקָה**, כיון שברשות חבירו החזיק, ואינו יכול לחזור בו.

גמרא

נחלקו אמוראים בדין שותף האם יש לו חזקה או לא: אֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל וְכֵן לֵוִי חבירו תָּנוּ שׁוּתָּף אֵין לוֹ חֲזָקָה, וְכָל שֶׁכֵּן אוּמָּן – במשנתינו המונה את אלו שאין להם חזקה שנו אביו של שמואל וכן לוי את ה'שותף' בין אלו שאין להם חזקה, אך לא שנו את ה'אומן' מפני שסברו שאין צריך לכותבו, שהרי אם שותף שהיה לו חלק בשדה והיה צד לומר שקנה את החלק האחר אף על פי כן אין לו חזקה, אומן שמעולם לא היה לו חלק בדבר שמחזיק בו כל שכן שאין לו חזקה, משום שודאי קיבלו כדי לתקנו. וּשְׁמוּאֵל תָּנֵי – שנה במשנתינו, אוּמָּן אֵין לוֹ חֲזָקָה, אֲבָל שׁוּתָּף יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה, שכיון שהחזיק בקרקע הרי זו ראיה שמכר לו חבירו את חלקו שבשדה, שאם לא כן היו צריכים לעבוד באדמה ולאכול את פירותיה יחד, ומכך שהוא לבד החזיק ואכל את פירות השדה שלש שנים הרי זו ראיה שהשדה שלו.

מבארת הגמרא: וְאִדָּא שְׁמוּאֵל לְטַעְמֵיהּ – ודבר זה שאמר שמואל ש'שותף יש לו חזקה' לשיטתו אמרו, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, הַשּׁוּתָּפִין מַחֲזִיקִין זֶה עַל זֶה – אם אחד מחזיק בקרקע בחלקו ובחלק חבירו לבדו שלש שנים, הרי זו חזקה. וּמְעַיְּדִין זֶה עַל זֶה – אם בא אחד מהשוק לערער על חלק אחד מהם יכול השני להצטרף עם עד אחר ולהעמידה ביד שותפו, ואינו נחשב לנוגע בעדות. וְנַעֲשִׂים שׁוֹמְרֵי שָׂכָר זֶה לָזֶה – אם נגנב הדבר שהם שותפים בו בשעה שהיה אצל אחד מהם, הרי הוא כשומר שכר על זה וחייב לשלם על הגניבה.

הגמרא מקשה שמצאנו ששמואל סבר ששותף אין לו חזקה: רָמֵי לֵיהּ – הקשה לו רַבִּי אַבָּא לְרַב יְהוּדָה בְּמַעֲרָבָא דְּבֵי רַב וַאֲבִי – במערת בית מדרשו של רב זכאי, מִי אָמַר שְׁמוּאֵל שׁוּתָּף שהחזיק בחלק חבירו יֵשׁ לוֹ חֲזָקָה, וְהָאָמַר שְׁמוּאֵל, שׁוּתָּף המחזיק בכל השדה כולל חלק חבירו ועובד בה, כְּיוֹרֵד בִּרְשׁוּת דָּמֵי – הרי הוא כאילו שנתן לו חבירו רשות וציוהו לעבוד בשדה במקומו כדין אריס. ומדייק רבי אבא, לַאו לְמֵימְרָא – האם אין כוונתו בזה לומר דְּשׁוּתָּף אֵין לוֹ חֲזָקָה – שכשיורד השותף ומחזיק בכל השדה דינו כאריס שאף שמחזיק בשדה אין חזקתו חזקה, וקשה על דברי שמואל שהובאו לעיל שאמר ששותף יש לו חזקה.

רב יהודה מעמיד את שני המימרות של שמואל בשני אופנים שונים. מתרץ רב יהודה: לֹא קַשְׁיָא, הָא דְּנָחֵית לְכוּפְלָא – כאן מדובר שירד השותף והחזיק בכל השדה וטען שקנה את חלק חבירו ממנו והיא שלו, הָא דְּנָחֵית לְפַלְגָּא – וכאן מדובר שהחזיק בחלק המובחר שבקרקע וטוען שחילקו כבר את קרקע השותפות ביניהם והוא קיבל חלק זה, וראיה לדבר שהרי החזיק בחלק זה שלש שנים, וחבירו השותף טוען שלא חילקנו בינינו עדיין את הקרקע אלא כך היה התנאי בינינו שתאכל אתה את פירות החלק המובחר שלש שנים ואני יאכל אחריך חלק זה שלש שנים.

הגמרא מבארת בשני אופנים כיצד מתיישבים שני המימרות של שמואל: אָמְרֵי לָהּ לְהָאי גִּיסָא – יש שפירשו את תירוצו של רב יהודה לצד זה, שמה שאמר שמואל ש'שותף יש לו חזקה' מדובר כשהשותף החזיק בכל השדה, שכיון שמנהג השותפים היא או לחלוק ביניהם את הפירות של כל שנה ושנה או שכל אחד מהם נוטל חצי מהקרקע בשנה זו ולשנה אחרת מתחלפים ביניהם, וכאן הוא אכל לבד את פירות השדה כל השלש שנים, הרי חזקתו חזקה. ומה שאמר שמואל 'שותף אין לו חזקה' מדובר כשהחזיק רק בחציה המובחר וטוען שחילקו כבר בקרקע את השותפות ביניהם והגיע זה לחלקו, בזה הדין שאין חזקתו חזקה שכיון שכן דרך השותפים שאוכל זה חצי האחד, והשני החצי האחר כמה שנים ואחר כך מתחלפים בענין זה לכמה שנים, לכך אין חזקתו ראיה. וְאָמְרֵי לָהּ לְהָאי גִּיסָא – ויש שפירשו את תירוצו של רב יהודה לצד זה, שכשהחזיק בכל השדה אין חזקתו חזקה, כיון שכן דרך השותפין שזה אוכל את פירות כל השדה שלש שנים, ואחריו אוכל השני פירות השדה שלש שנים. אבל כשהחזיק רק בחציה מסתבר שחילקו את הקרקע וזה הגיע לחלקו, וחזקתו חזקה, משום שאם לא חילקו את הקרקע והטעם שאין אחד מהם מחזיק בכל הקרקע שלש או ארבע שנים כדרך השותפין הוא משום שרצונם ליהנות מהקרקע בכל שנה, אם כן לא היה לשותף להניח לחבירו לברור את החלק המובחר לעצמו אלא היה להם לעבוד בכל הקרקע בשותפות ולחלוק בפירות, ומכך שכל אחד מחזיק בחצי מהקרקע מוכח שהם חילקו את הקרקע ביניהם.

תירוץ נוסף ליישב את שני המימרות של שמואל: רָבִינָא אָמַר, הָא וְהָא דְּנָחֵית לְכוּפְלָא – שני המימרות של שמואל עוסקים בשותף שהחזיק את כל השדה וטוען שהוא קנה את חלק חבירו ממנו, וְלֹא קַשְׁיָא, הָא – מה ששמואל אמר ששותף יש לו חזקה, מדובר בשדה דְּאִית בָּהּ דִּין חֲלוּקָה – שהיא מספיק גדולה שיכולים לחלוק אותה ולהשתמש כל אחד בחצי השדה ויהיה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה, שאז הדרך הוא שמשתמשים כל אחד בחצי מהשדה, וביון שלא חילקו כן אלא אחד השתמש בכולה הרי זה ראיה שמכר לו השני את חלקו וכולה שלו. הָא – ומה ששמואל אמר ששותף אין לו חזקה, מדובר בשדה דְּלֵית בָּהּ דִּין חֲלוּקָה – שהיא קטנה ואם יחלקוה לא ישאר לכל אחד חלק ראוי כדי לעבוד בה, לפיכך המנהג הוא שאינם משתמשים כל אחד בחצי מהשדה אלא הם מתחלקים באופן שאחד משתמש בכל השדה שלש שנים והשני בשלש שנים שאחר זה, ולכך אין חזקתו חזקה ואין זה ראיה שהשדה שלו היא.

הגמרא חוזרת לבאר את דברי שמואל: נוּפָא – נשוב לעצם דברי שמואל ונבאר אותם. אָמַר שְׁמוּאֵל, שׁוּתָּף היורד לעבוד בשדה השותפות הרי הוא כְּיוֹרֵד בִּרְשׁוּת דָּמֵי. שואלת הגמרא: מַאי קָא מַשְׁמַע לָן – איזה דין בא שמואל ללמדנו, אם לומר ששׁוּתָּפוּת אֵין לוֹ חֲזָקָה – ששותף היורד לשדה השותפות ומחזיק בקרקע שלש שנים אינה חזקה, אם כן לֵימָא – שיאמר דין זה בפירוש שׁוּתָּף אֵין לוֹ חֲזָקָה, ומדוע אמר שמואל ששותף הרי הוא כיורד ברשות.

מבארת הגמרא: אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, שמואל בא לחדש ולוֹמַר ששותף זה שירד לעבוד בשדה דינו כאריס שיורד לשדה ברשות שֶׁנּוֹטֵל מפירות השדה אפילו בְּשָׁבָח הַמַּגִּיעַ לִכְתֵפַיִם – מהשבח של פירות גמורים שהיו בשדה כשירד לתוכה כגון קמה העומדת ליקצר וענבים גמורים העומדים ליבצר, ואפילו בְּשֶׁדֶה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה לִיצַּע אילנות אלא עשויה לזריעת חיטים, והוא נטעה, נוטל כְּפִי שנוטל בשֶׁדֶה הָעֲשׂוּיָה לִיצַּע, כיון שהוא כאריס היורד ברשות. נמצא שאם שמואל היה אומר 'שותף אין לו חזקה' היינו אומרים שאם ירד לשדה חבירו ידו על התחתונה כיון שירד שלא ברשות, לכך אמר שמואל שהוא כיורד ברשות וידו על העליונה.

הגמרא חוזרת לדון בדברי שמואל שאמר 'השותפין מחזיקין זה על זה ומעידין זה על זה ונעשים שומרי שכר זה לזה': הגמרא דנה בדברי שמואל שאמר וּמְעַיְּדִין זֶה לָזֶה – שאם בא אחד מהשוק לערער על חלק אחד מהשותפים יכול השני להעיד ששלו הוא ואינו נחשב לנוגע בעדות.

בלי שום צל ספק וספק ספקא, הנה בכל מקום מדרך כף רגלינו, הכול הוא לזכות ולטהר את הארץ באותיות התורה והתפילה.
היום יום ה' אדר א

אף־על־פי שהרגל הוא המדרגה היותר תחתונה שבאדם, מכל־מקום יש יתרון ברגל שמעמיד ומגביה גם את הראש.
ממאמר פרשת כי תשא ה'תשכ"ז